

Täysistunto

Tiistai 4.12.2018 klo 14.02—20.52

20. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi riistavahinkolain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 263/2018 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 20. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia tässäkin. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapaohteja.

Ensimmäisen puheenvuoron käyttää edustaja Kulmala — olkaa hyvä.

Keskustelu

20.08 **Kari Kulmala sin:** Arvoisa rouva puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi riistavahinkolakia. Niin sanottu Lex Halla -korvaus eli poikkeuksellisen suuresta porovahingosta maksettava erityinen korvaus ehdotetaan kumottavaksi. Kun Lex Halla -korvausta ei enää maksettaisi, porovahinkojen korvausmäärä laskisi lähes 3 miljoonaa euroa. Käytännössä pedon tappamasta porosta on aikaisemmin saanut korvauksena sen käyvän arvon kolminkertaisena.

Vuonna 2017 jo puolet porovahinkokorvauksista meni Lex Halla -paliskuntiin. Korvaus on ollut hyvin antelias ja asettanut paliskunnat eriarvoiseen asemaan. Nyt tämä eriarvoisuus ainakin vähenee. Lex Halla -korvauksen poisto lisää vahingon kärsijöiden tasapuolista kohtelua tilanteessa, jossa vahinkojen korvaamiseen osoitetut määrärahat eivät riitä korvauksien täysimääräiseen suorittamiseen. Jatkossa suurpetojen aiheuttamat viljelys-, eläin- ja irtaimistovahingot, mukaan lukien koiravahingot, korvattaisiin täysimääräisinä kuten henkilövahingot. Jo tältä osin tämä esitys on enemmän kuin kannatettava. Suurpetojen aiheuttamia kotieläinvahinkoja ja koiravahinkoja ei ole voitu aikaisemmin korvata täysimääräisesti. Pidän myös hyvänä, että porovahinkojen todennettavuutta parannetaan säätämällä velvollisuus valokuvata ja merkitä vahinkopaikka maastoon sekä ilmoittaa vahinkopaikan koordinaatit. Tämä helpottaa viranomaisten suorittamaa valvontaa ja tutkintaa ja vähentää huijaamisen mahdollisuutta.

Arvoisa rouva puhemies! Kuten jo aikaisemmin kerroin, pidän hyvänä, että jatkossa metsästyskoiravahingot korvataan täysimääräisinä.

20.10 **Ulla Parviainen kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi riistavahinkolakia, ja tässä yhteydessä todellakin puretaan porovahingosta maksettava erityinen korvaus eli Lex Halla ja lisäksi tehdään muita muutoksia.

Alkuperäinen ajatus Lex Hallasta perustui kohtuuttoman suurten petovahinkojen korvaamiseen. Pedot ovat olleet tuolloin erityinen riesa poronhoitoalueen etelärajalla ja Venä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 125/2018 vp

jän rajan vierellä olevissa paliskunnissa. Valitettavasti Lex Hallassa ei ole keskitytty ongelman korjaamiseen, eli petomäärien vähentämiseen suhteessa Lex Halla -paliskuntien vahinkokehitykseen.

Petojen riivaamalla alueella perinteisen porotalouden tuottavuus on laskenut ja porojen myönteinen valikointi eli jalostaminen on häiriintynyt. Rajapaliskunnista tuleva selkeä viesti on, että Lex Hallan purkaminen ei ole kestävä ratkaisu. Heidän mielestään kestävämpi ratkaisu olisi petokantojen pienentäminen. [Kari Kulmala: Kannatan!]

Poronhoito on ikiaikainen elinkeino. Pelkään, että nyt tehty ratkaisu vähentää entisestään poroelinkeinon houkuttelevuutta ja tuo lisää haastetta sille, että tilanpito saataisiin siirrettyä nuoremmalle polvelle. Tämä johtaa hiljalleen Kuusamon ja Kainuun rajapaliskuntien porotalouden heikkenemiseen, jopa tuhoutumiseen.

Valitettavaa on, että petojen määrän lisääntyessä teurasmäärät ovat merkittävästi pudonneet. Se on taas johtanut perinteisen porotalouden heikentyneeseen tulokseen, ja silloin valtaosa tuloksesta on saatukin petokorvauksista — se ei ole enää tervettä. Jatkossa olisi-kin syytä etsiä keinoja siihen, että paliskunnat olisivat yhdenvertaisessa tilanteessa petojen aiheuttaman ylimääräisen työmäärän vuoksi. Tämä kolminkertainen korvaus pedon raatelemasta porosta on ollut yksi keino korvata tuota työmäärää.

Hallituksen esityksen 15 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa nähdään jollain tavalla ongelmallisena, että poronlihan hinnantarkistus vuonna 2016 nosti porovahinkokorvauksia 33 prosenttia. Meidän pitäisi katsoa tämän asian toista puolta. On hyvä, että poronlihalta on kysyntää, ja kysyntää olisi yhä enemmän kasvavan matkailun vuoksi, itse asiassa paljon enemmän kuin on tarjontaa esimerkiksi omalla alueellani. Ruokaketjun kovimman työn tekijät, kuten poromiehet ja poronaiset, ansaitsevat työstään käyvän korvauksen.

Poro on eläin, eikä se ole aina tietoinen ihmisen piirtämistä rajoista. Poronhoitoalueen etelärajalla olevien paliskuntien poro saattaa kohdata pedon poronhoitoalueen ulkopuolella. Hallituksen esityksen perusteluista ilmenee, että Kiimingin paliskunta sekä Suomen porosaamelaisten yhdistys esittivät porovahinkojen korvaamista aina täysimääräisesti sekä vahinkojen korvaamista myös valtakunnanrajojen ja poronhoitoalueen ulkopuolella tehdyistä tuhoista.

Mielestäni tämän Lex Hallan mahdolliset muutokset ja harkinta siitä, millä tavalla se poistetaan, olisi pitänyt jättää poronhoitolain kokonaisuudistuksen aikaiseen tarkasteluun. Tämänhän on tarkoitus tulla käsittelyyn tulevalle vaalikaudella.

Ja tässä samassa yhteydessä voin todeta sen, että tällä kertaa lausuntopalautteeseen oli mahdollon tutustua, sillä en onnistunut löytämään niitä millään tavalla tuolta järjestelmästä ainakaan vielä viime viikonlopun aikana. Toivottavasti nämä lausuntopalautteet löytyvät sieltä nyt tällä hetkellä.

20.14 Eeva-Maria Maijala kesk: Arvoisa puhemies! Ei ole ensimmäinen kerta, kun minä tässä salissa puhun petokorvaus- ja petoasioista.

Petovahinkotilanne on poronhoitoalueella yhä erittäin paha. Joitakin asioita on saatu vietyä eteenpäin, mutta ongelmia tuntuu yhä olevan erittäin paljon. On hyvä, että meillä nyt on työn alla riistavahinkolakeskustelu ja taas pohditaan ja mietitään, miten näitä asioita viedään järkevästi eteenpäin.

Suurin osa riistavahingoistahan tapahtuu todellakin porotaloudessa, ja sitä on nytten työstyetty tässä suurimmalta osalta eteenpäin. Nyt sitten porovahinkojen ilmoittaminen tulee tässä uudessa esityksessä huomattavasti paremmaksi. On tärkeää, että jatkossa järjes-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 125/2018 vp

telmä on läpinäkyvä ja että kun nykyinen digitalisaatio mahdollistaa tällaiset asiat, niin otetaan digitalisaatio käyttöön. Tosin ongelma on se, että kaikkialla poronhoitoalueella ei puhelin kuulu, että kentät eivät vielä ole ihan täysin kunnossa, ja nettiyhteydet eivät todellakaan välttämättä toimi kunnolla. Eli tämä pitää ottaa huomioon.

Nyt me saisimme kuitenkin semmoisen ohjelman käyttöön, että voisimme ottaa valokuvat ja sitten tarkan paikannuksen ja paikkatiedot, missä kohtaa vahingot ovat tapahtuneet, ja sen jälkeen saataisiin varmaa tietoa ja näytettyä, että se raato on varmasti ollut olemassa, nimittäin jäljet ja raato katoavat hyvinkin pikaisesti luonnossa.

Erittäin hyvä asia tässä uudessa esityksessä on se, että jatkossa kaikki poromiehet tulisivat saamaan täyden korvauksen kaikista petovahingoista, eli tämä tasapuolisuus on tässä kaikkein tärkein asia. Viime aikoina hyvin moni poromies on ollut minuun yhteydessä siitä, että korvauksia heidän vahinkojensa osalta on vähennetty 26 prosenttia. Se on muuten iso määrä rahaa monellekin. Tavoitteena on se, että seuraavalla poronhoitovuodelta olisi korvaus koko 100-prosenttinen.

Arvoisa puhemies! Mistä nämä vahingot sitten tulevat?

Ensinnäkin karhu: Karhu aiheuttaa yhä enemmän ja enemmän vahinkoja. Karhujen määrä on lisääntynyt koko ajan, ja nyt meidän pitäisi miettiä, millä tavalla me saisimme oikeasti vähennettyä vahinkoja aiheuttavien karhujen määrää tuolla poronhoitoalueella. Viime kesänäkin tai nyt syksyllä, varsinkin itäisellä poronhoitoalueella, kiintiömäärä täyttyi hyvin nopeasti. Meidän alueella karhujen löytäminen on erittäin vaikeaa, ja todetaan vain, että vahinkoja on ja erittäin paljon. Eihän karhuvahingoista löydy edes kuin pieni osa, koska kun karhu tappaa poron, eikä siitä juuri mitään jää. Seuraavana päivänä siitä ei ole mitään näkösällä, vahinkoja ei näy, ja tiedetään vain, että siitä puuttuu poro. Eläimestä ei ole mitään havaintoa. Ja näistä ei saada mitään korvauksia. Arvio onkin Paliskuntain yhdistyksen mukaan, että vain noin puolet petovahingoista saadaan korvattua poromiehille.

Ahman osalta on erittäin hyvä, että me saimme sen lisäyksen, että nyttien erityistä vahinkoa aiheuttavia ahmoja voidaan poistaa jonkun verran. Tämä on pieni osa, mutta sen tulokset ovat olleet todella merkityksellisiä. Esimerkiksi Pohjois-Sallan paliskunnan osalta todettiin, että he todellakin saivat hävitettyä sen ahman, joka aiheutti kaikkein eniten vahinkoja.

Susi: Onneksi poronhoitoalueille nyttien saadaan poistoluvat suhteellisen hyvällä vauhdilla. Mutta mistä ne sudet oikein ilmestyvät? [Kari Kulmala: Venäjältä!] Kysyn sen takia, että viime viikolla oli ohi kulkeva auto pysähtynyt meidän kohdalla ja ottanut valokuvan meidän pihassa olevasta sudesta! Sen yön olivat meillä koirat haukkuneet, lampaat olivat kuulemma juosseet aikalailla, porot olivat aidassa olleet aika lailla liikenteessä. Mitään vahinkoja ei onneksi löytynyt, mutta miten voi tulla susi siihen meille pihaan ihmettelemään? Ei tällaisista ole ikinä ennen ollut, että meidän pihaan olisi susi tullut vain olemaan. [Kari Kulmala: Tervetuloa Pohjois-Karjalaan!] Miten voi olla näin kesy susi olemassa?

Arvoisa puhemies! Porotalouden osalta olisi tärkeä asia, että vasahävikikorvaus nyt otettaisiin uudella tavalla käsittelyyn. Tällä hetkellä vasahävikikorvaus maksetaan yhtenä könttäsummuna sen mukaan, minkä verran vasonnan ja marraskuun lopun välisenä aikana vasaprocentti on heikentynyt. Huomattava osa teurasporoista on käsitelty jo marraskuun loppuun mennessä. Silloin on jätetty jo paljon muun muassa elovasoja, ja nyt elovasoistakaan, jotka jäävät petojen suihin, ei korvata mitään. Todetaan vain, että vahinko on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 125/2018 vp

tullut. Vaikka on selvästi korvamerkittämissä vahingot tietyille henkilöille, tätä korvausta ei saada.

Toivon, että nyt sitten maa- ja metsätalousvaliokunta ottaisi vielä tämän vasahävikki-korvauksen oikealla tavalla käsittelyyn ja tämän heikkoutena myöskin korjaisi tästä asiasta. Vasakuolleisuusprosentti kyllä saadaan laskettua ja sitä kautta paliskunnalle maksettua kokonaiskorvaus, mutta kun tänä päivänä hyvin moni poromies on maanviljelijöitten lailla todella vaikeassa taloudellisessa asemassa ja tilanteessa, olisi todella järkevää, että he saisivat korvaukset, joille se vahinko on todellisuudessa sattunut ja tapahtunut.

Viimeisenä asiana vielä, puhemies, otan esille tämän maksuaikataulun: Maksu maksetaan tällä hetkelläkin vain kerran vuodessa, hyvin myöhään ja aikataulullisesti aivan ihmeellisellä tavalla. Olen itse ollut kunnassa työstämässä ennen tänne tuloani jo silloisella teknologialla näitä maksuasioita. Ne olisi jo silloin pystynyt maksamaan hyvin pian vuoden vaihtumisen jälkeen, jopa kesken vuoden, silloin kun niitä vahinkoja alkaa tapahtumaan. Mutta jostakin ihmeen syystä maksua viivytetään ja viivytetään, ja sitten vasta myöhemmin aletaan maksamaan iso summa. Jos me voisimme maksaa vaikka heti vahingon sattumisen jälkeen pienemmän korvauksen, vaikka puolet siitä summasta, tai ihan mitä vain, että me saisimme edes jonkun verran rahaliikennettä poromiehille tämän kautta kulkemaan, niin se olisi myöskin iso asia.

20.21 Ulla Parviainen kesk: Arvoisa puhemies! Vielä jatkan tästä digitaalisuudesta. Niin kuin tuossa äskenkin todettiin, poronhoidossa tämä asia on jo melkoisen pitkällä, ja on hyvä asia, että nyt tässäkin yhteydessä otetaan esille, eli vahinkojen ilmoittaminen tarkentuu. Mutta mietin noita omia alueitani, ja ihan niin kuin edellinen puhuja sanoi, kuuluvuus ei ole kaikilla alueilla kyllä oikein hyvä, eli kuinka tarkkoja sitten ovat nämä paikkojen määrittämiset, niin en itse asiassa tiedä. Mutta hyvä, että tätä tekniikkaa hyväksikäyttäen saadaan ehkä hälvennettyä niitä epäluuloja, mitä tähän korvausjärjestelmään ja sen mahdolliseen väärinkäyttöön on tullut.

En tässä yhteydessä malta olla mainitsematta yhtä mainiota sovellusta tuolta poronhoitoalueelta eli Porokelloa. Jokaisen, joka liikkuu poronhoitoalueella, pitäisi laittaa omaan puhelimeensa tämä applikaatio, joka varoittaisi liikenteessä poroista. Minusta tämä Porokello on mainio esimerkki ammattiautoilijoitten ja poromiesten yhteistyöstä, siitä, että ammattiautoilijat tekevät merkintöjä, missä poroja näkevät liikkuvan, ja sitten me muut tielläliikkujat voimme hyödyntää applikaatiota niin, että se hälyttää jo ennakoon ennen kuin porojen kohdalle olemme ajaneet.

20.23 Eeva-Maria Maijala kesk: Arvoisa puhemies! Kiitos siitä, että saan puhua tästä minulle erittäin tärkeästä asiasta eli porotaloudesta ja petovahinkoasioista. Epäluulot porotaloutta kohtaan ovat olleet todella suuret, ja sen takia onkin tärkeää, että me saamme tätä kautta luottamusta parannettua siihen, että ne vahingot ovat todellisia, mitä siellä on ollut. Lex Hallaa ovat jotkut yksittäiset henkilöt käyttäneet väärin, mutta esimerkiksi meillä Pälkäksen alueella on sovittu, että tietyille alueelle ei petojen syötäväksi myydä poroja. Eliikkä on todella alettu töihin sen eteen, että rehellisyys on tärkeintä tässä asiassa. Ja jos muutama yksittäinen henkilö on rikkonut lakia, niin ei se tarkoita sitä, että kaikki ihmiset ovat rikollisia.

Sitten tuli esille tämä Porokello-asia, joka on todella hyvä esimerkki siitä, että teknologia on tulossa myöskin porotaloudessa vaikuttamaan hyvin paljon. Tällä Porokellolla on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 125/2018 vp

saatu estettyä jo hyvin monet autovahingot. Ja miten me voisimme jatkossa havainnoida paremmin petovahinkotilanteet? Nyt jo hyvin monelle porolle laitetaan kaulaan roikkumaan semmoinen tunnistinlaite, jolla saadaan signaali siitä, jos poro vaikka tietyn aikaa makaa paikoillaan, vaikka useamman tunnin. Se on merkki siitä, että poro ei enää ole hengissä. Nyt sitten on työn alla myös uudenlaisia menetelmiä ja systeemejä, minkälainen lappu voitaisiin panna korvaan tai johonkin muualle tunnisteeaksi, niin että jokainen eläin saataisiin tunnistettua sieltä. Ja jos eläin pysähtyy ja vahinko tapahtuu, niin voitaisiin heti havaita tämä tilanne.

Eli eletään tässä päivässä matkassa. Kyllä me yritämme siellä luonnon kanssa yhdessä elää, mutta aina on vahinkoja ollut. Petojen kanssa on todellakin pärjätty aikaisemmin hyvin. Miksi nämä vahingot ovat nykyään vain lisääntyneet ja lisääntyneet? Siitä meidän pitää yhdessä keskustella.

Jos poromiehet olisivat halunneet aikoinaan hävittää kaikki kotkat, ne olisi saatu hävitettyä. Ahmat olisi saatu hävitettyä. Mutta poromiehet tykkäävät, että me kaikki olemme osa luontoa. Siellä on paikka kotkalle, siellä on paikka ahmalle, siellä saavat olla sudet ja karhut ja muutkin. Mutta jossakin sen rajan pitää olla. Ja toivon mukaan yhä useampi ihminen ymmärtää sen, että poromiehet yrittävät oikeasti rehellisyydellä viedä näitä asioita yhdessä muiden kanssa eteenpäin.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.